

Przewodnik

**po Muzeum Narodowym Rolnictwa
w Szreniawie**

**w tekście łatwym
do czytania**

Przewodnik wydany przy współpracy z Fundacją Kultury bez Barier

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury
oraz ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

© Copyright Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego
Wszelkie prawa zastrzeżone
ISBN 978-83-64119-86-6
Szreniawa 2022

Druk

Agencja Reklamowa TOP, Włocławek

Budynek kasy

Witam serdecznie w Muzeum Narodowym Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie.
Wyjdź z budynku, w którym znajduje się kasa.
Na zewnątrz rozpoczniemy zwiedzanie.

Po wyjściu z kasy

Idź szeroką alejką.
Alejka będzie skręcać w lewo.
Dojdiesz do dużej czarnej maszyny.
Maszyna stoi przy alejce po prawej stronie.

Muzeum w Szreniawie

Muzeum w Szreniawie zajmuje się rolnictwem.
Rolnictwo rozwinęło się dawno temu.
Rolnicy zajmują się zwierzętami oraz uprawą ziemi.

Rolnictwo to ważny dział gospodarki.
Dzięki rolnictwu ludzie mają jedzenie.

Prawie 200 lat temu na terenie muzeum powstał majątek ziemski.

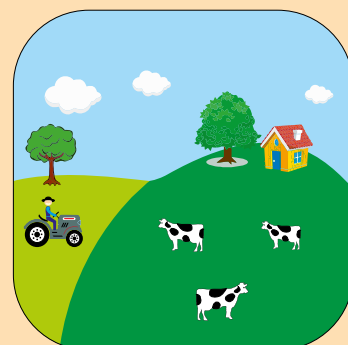
Majątek ziemski to część ziemi, która do kogoś należała.

Do majątku ziemskiego należał pałac, park, folwark i pola uprawne.

Folwark to pewnego rodzaju gospodarstwo.

Na folwarku właściciel majątku hodował konie, świnie oraz krowy.

Od tamtego czasu w rolnictwie wiele się zmieniło.
Rolnicy zaczęli używać maszyn.

Jedna z tych maszyn stoi po prawej stronie, przy alejce.

Maszyna z wyglądu przypomina lokomotywę.

Podejdźmy bliżej.

Zatrzymaj się przy maszynie.

To lokomobila parowa Kemna.

Lokomobila pełniła rolę traktora.

Rolnicy wykorzystywali lokomobilę do pracy w polu.

Lokomobila Kemna pochodzi z 1927 roku.

Lokomobile popularne były do II wojny światowej, czyli do 1939 roku.

Na początku ludzie bali się takich maszyn.

Były głośne i wielkie.

Ludzie nie rozumieli, jak mogą pomóc w pracy na polu.

Idź dalej alejką do zielonego budynku oznaczonego numerem 2.

Wejdź do budynku z numerem 2.

W budynku dowiesz się, jak wyglądało rolnictwo w dawnych czasach.

Historia rolnictwa

Podejdź do białego konia po prawej stronie.

Bardzo dawno temu na tereny dzisiejszej Polski przybyli pierwsi rolnicy.

Pierwsi rolnicy umieli uprawiać ziemię.

Dawniej wszędzie rosły lasy.

Pierwsi rolnicy wypalali część lasu, aby uzyskać ziemię pod uprawę.

Ziemia pod uprawę to pole, na którym coś rośnie, na przykład zboże.

Pierwsi rolnicy uprawiali głównie pszenicę i jęczmień.

Są też pola, na których rosną warzywa.

Spójrz na rysunek na ścianie.

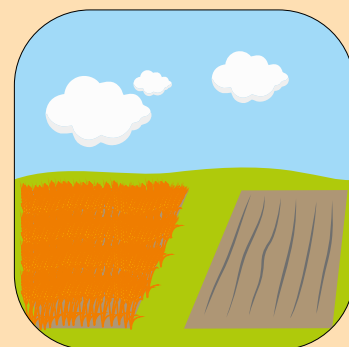
Na rysunku widać chatę pierwszych rolników.
Przy chacie jest kawałek wypalanej ziemi.
Na wypalanej ziemi leżą proste narzędzia rolnicze.
Dawniej rolnicy używali narzędzi z drewna i kamienia.
Narzędzia z kamienia znajdują się w gablocie.
To motyki, sierpy i siekiery.
Motyki i sierpy służyły rolnikom do pracy w polu.
Siekier rolnicy używali zarówno do pracy, jak i do walki.
Pierwsi rolnicy zajmowali się również zwierzętami.
W kolejnej gablocie po lewej stronie leżą kości koni,
krów i byków.
Obok gabloty stoi biały koń.
Takie konie żyją współcześnie i są bardzo podobne
do koni z dawnych czasów.

W dawnych czasach, kiedy nie było jeszcze krów
i byków, żyło zwierzę o nazwie tur.
Dzisiejsze krowy i byki są potomkami tura.
Czaszka tura wisi na ścianie po prawej.
Tury żyły w lasach całej Europy.
Tury wymarły w Polsce około 400 lat temu.

Przejdźmy teraz w lewo, do kolejnego pomieszczenia
z napisem DWUPOLÓWKA.
Dwupolówka polega na uprawianiu dwóch pól.
Na jednym kawałku ziemi rośnie zboże.
Drugi kawałek ziemi, tak zwany ugór, odpoczywał.
Ugór to kawałek ziemi, na której nic nie rośnie.

Spójrz na dwie fotografie na ścianie.
Po lewej widzimy kłosa zboża, a po prawej ugór.
Pod zdjęciami możesz obejrzeć radła.
Są to proste narzędzia do spulchniania ziemi.
Aby wyrosło zboże, ziemia musi być miękka.
Dlatego najpierw ziemię trzeba zaorać.
Dawniej rolnicy orali pole radłem.
Radło to narzędzie z ostrą końcówką.
Ostra końcówka radła rozcinała twarde kawałki ziemi.

Podejdźmy do kolejnego pomieszczenia. Przy wejściu do niego przeczytamy napis: TRÓJPOLÓWKA. Trójpółówka polega na uprawianiu trzech pól. Na pierwszym polu rolnik siewa zboże jesienią. Na drugim polu rolnik siewa zboże na wiosnę. Trzecie pole odpoczywa. Trzy pola pokazane są na zdjęciu na ścianie po prawej stronie.

Z pól zbierano coraz więcej zboża. Zboże płynęło na statkach do wszystkich miast i miasteczek. Spójrzmy na kolorowy obrazek na wprost wejścia. Widać miasto nad rzeką. Po rzece płyną łodzie ze zbożem.

Rolnicy używali do uprawy ziemi coraz lepszych narzędzi.

Pod zdjęciem trzech pól możesz zobaczyć pług.

Pług to narzędzie do orania pola.

Pług specjalnym ostrzem rozbija twarde kawałki ziemi, a następnie je odwraca.

Spójrz na zdjęcie po drugiej stronie pomieszczenia.

Zwierzęta na zdjęciu to woły.

Woły pomagały rolnikom w pracy.

Woły ciągnęły pług po polu podczas orania.

Woły ciągnęły ciężkie wozy ze zbożem.

Przejdź dalej do kolejnego pomieszczenia w narożniku pawilonu.

Z czasem oprócz zboża rolnicy uprawiali też inne rośliny, na przykład ziemniaki.

Na polu uprawiano jednego roku zboże, a w następnym roku ziemniaki.

Taki sposób uprawiania ziemi nazywają się płodozmianem.

Kiedy uprawia się ziemię w taki sposób, ziemia nie traci cennych składników.

Płodozmian sprawia, że ziemia nie musi odpoczywać.

Wraz z rozwojem techniki na wsi pojawiły się maszyny rolnicze.
Maszyny rolnicze ułatwiły pracę rolnikom.
Możesz je obejrzeć po przeciwnej stronie pawilonu.

Podejdź do maszyn.
Najbliżej stoi duży siewnik.
Siewnik to maszyna do siania zboża na polu.
Siewnik był kiedyś ciągnięty po polu przez zwierzęta.
Siewnik powstał w słynnej Fabryce Machin i Urządzeń Rolniczych w Poznaniu.
Założycielem fabryki był Hipolit Cegielski.
W tej fabryce powstawały pierwsze maszyny rolnicze.

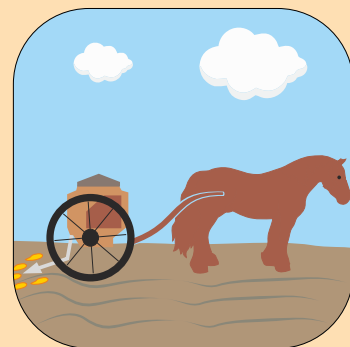
Na wystawie znajdują się też inne urządzenia:
– sieczkarnia, która służyła do cięcia zboża,
– młocarnia, która służyła do oddzielania ziarna od kłosów zboża.

Przejdź dalej, za ostatnią ściankę.
Na ścianie znajdziesz kierownicę popularnego traktora URSUS.
Możesz dotknąć kierownicy i spróbować nią pokierować.

W tej części wystawy stoi stary traktor o nazwie Lanz Bulldog i inne maszyny rolnicze.
W Polsce rolnicy zaczęli używać traktorów i maszyn rolniczych dopiero po II wojnie światowej, czyli po 1945 roku.

Na ścianie po lewej stronie widać zdjęcie dużego polskiego kombajnu zbożowego.
Kombajn nazywa się „Vistula”.
Kombajn służy do zbioru i czyszczenia zboża.
Podczas dalszego zwiedzania muzeum można obejrzeć podobne kombajny.

Teraz podejdź do białego stołu na środku pomieszczenia.

Na stole znajdziesz modele do dotykania.

Idź wzdłuż stołu w lewą stronę.

Pierwszy model przedstawia wazę z obrazkami na temat rolnictwa.

Dalej możesz dotknąć modeli radła, pługa, ciągnika i lokomobili, czyli tych urządzeń i maszyn, o których dotychczas opowiadaliśmy.

Na końcu stołu znajduje się drewniana brona.

Brona wygląda jak krata z kolcami.

Brona to narzędzie rolnicze do spulchniania i wyrównywania ziemi.

Po obejrzeniu brony wróć tą samą drogą do wyjścia. Wyjdź na zewnątrz i skreć w lewo, do budynku z numerem 3.

Idź w lewo do budynku z numerem 3.

W wiejskiej chacie

Jesteś w wiejskiej chacie.

Zatrzymaj się na chwilę.

Dawniej materiał na ubrania ludzie robili samodzielnie w domu.

Kobiety, które mieszały na wsi, tkaly materiał z lnu lub wełny.

Tkać to inaczej tworzyć nową tkaninę.

Z tkaniny szyje się na przykład ubrania.

Len potrzebny do tkania rósł na polu.

Wełnę ludzie dostawali od owiec.

Kobiety zajmowały się tkactwem zimą.

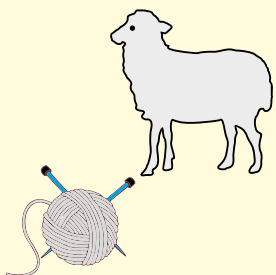
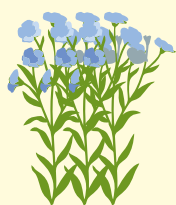
Przy wejściu po lewej stronie znajduje się stolik z tkaninami.

Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką.

To znaczy, że tkanin na stoliku można dotknąć.

Rozejrzyj się po wiejskiej chacie.

Po lewej stronie chaty stoi urządzenie z drewnianym kołem.

To kołowrotek.

Kołowrotek służy do skręcania nici.

Na kołowrotku wisi przędza, która przypomina pęk włosów.

Przędza to włókna lnu lub wełny, z których powstają nici.

Przędzę skręca się w nić na kołowrotku.

Nici potrzebne były do utkania tkaniny.

Kobiety wiejskie tkęły na krośnie.

Krosno stoi po prawej stronie, przy drzwiach wejściowych.

Krosno to urządzenie do wytwarzania tkanin.

Na krośnie powstawały kolorowe dywaniki i materiały na ubrania.

Po obejrzeniu krosna przejdź do następnej sali.

Tam zobaczysz, co takiego ludzie robili z drewna.

Do usłyszenia.

Warsztat

Zatrzymaj się blisko wejścia.

Jesteś w warsztacie z różnymi narzędziami.

Tu pracuje cieśla.

Cieśla to osoba, która buduje domy z drewna.

Przy budowie domu z drewna najważniejsze są ściany i dach.

Na wystawie można zobaczyć różne rodzaje ścian.

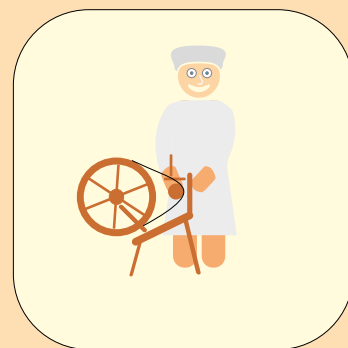
Drewniane belki układa się jedną na drugiej.

Belki połączone są w narożnikach za pomocą specjalnych nacięć.

Te nacięcia to tak zwane zamki ciesielskie.

Różne rodzaje drewna możesz zobaczyć i dotknąć na stoliku po lewej stronie.

Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką.

Z drewna powstają też różne naczynia, na przykład beczki i wiadra.

Naczynia z drewna robi bednarz.

Bednarz ma narzędzia do pracy w drewnie.

Bednarz wykorzystuje też żelazo.

Żelazo potrzebne jest do metalowych obręczy na beczkach.

Do wykonania obręczy bednarz używa kowadła.

Kowadło to żelazny stolik, na którym bednarz wykuwa obręcze.

Kowadła używa też kowal, kiedy robi podkowy dla koni.

To kowadło, które stoi na wystawie, ma około 400 lat.

Dawniej kowadło było bardzo drogim narzędziem.

Dlatego ojciec przekazywał kowadło synowi jak największy skarb.

Przejdź dalej w prawo.

Spójrz na duży kawałek skóry zwierzęcej, który leży na drewnianej kłodzie.

Na skórze widać rękawice ochronne.

To warsztat pracy garbarza.

Garbarz to osoba, która przygotowuje skórę jakiegoś zwierzęcia do szycia.

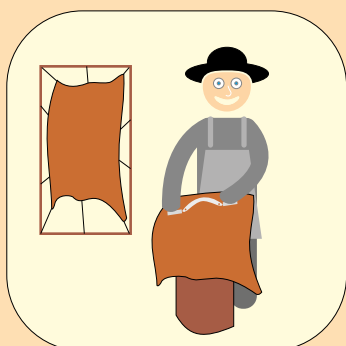
Garbarz czyści, wygładza i natłuszcza skórę.

Skóra musi być miękka i elastyczna.

Garbarz używał do przygotowania skóry różnych naturalnych substancji.

To kora dębu, sól, smoła i tłuszcz.

Substancje znajdują się w małych przezroczystych buteleczkach na wystawie.

Różne rodzaje skóry zwierząt możesz zobaczyć i dotknąć na stoliku naprzeciwko wystawy.

Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką.

Po obejrzeniu skór podejdź z powrotem do wystawy.

Spójrz teraz na czarną maszynę do szycia z napisem Singer.

Nie jest to zwyczajna maszyna do szycia ubrań.

Jest to maszyna do szycia skór.

Na tej maszynie można uszyć na przykład siodło na konia.

Szyciem skór zajmował się rymarz.

Rymarz szyje skórę na maszynie do szycia.

Kiedyś rymarz miał bardzo dużo pracy.

Każdy gospodarz potrzebował skórzanego siodła na konia.

Teraz wszyscy jeżdżą samochodami.

Praca rymarza nie jest już tak potrzebna.

Jako ostatnie na wystawie pokazane jest garncarstwo.

Garncarstwo polega na wyrobie naczyń z gliny.

Naczynia z gliny lepi garncarz.

Garncarz do wyrobu naczyń z gliny używa koła garncarskiego.

Na wystawie stoją dwa koła garncarskie.

Z przodu znajduje się elektryczne koło z metalu.

Za nim stoi starsze drewniane koło garncarskie.

Garncarz naciskał na pedał i wtedy koło się obracało.

Podczas wyrabiania naczyń z gliny koło obraca się.

Dawniej naczynia z gliny były bardzo popularne.

Różne rodzaje naczyń z gliny możesz zobaczyć i dotknąć na stoliku po prawej stronie.

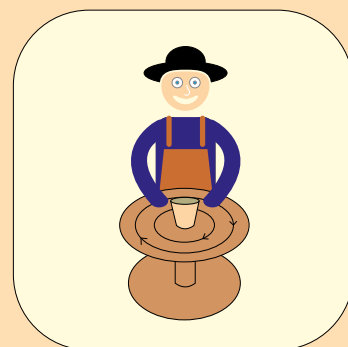
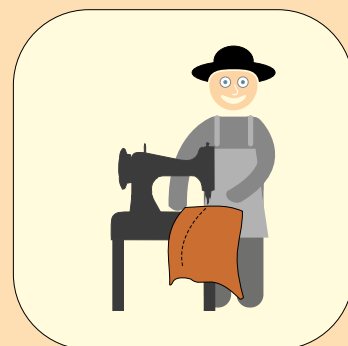
Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką.

Wejdź teraz do pomieszczenia po prawej stronie.

Obejrzyj naczynia i figurki gliniane w gablocie.

Przedmioty z gliny pochodzą z warsztatów garncarskich z całej Polski.

Po obejrzeniu naczyń i figur glinianych przejdź do następnego pomieszczenia przez szerokie przejście. Jesteś w kolejnym budynku.

Skieruj się w prawo.
Idź krótkim korytarzem w stronę wiatraka.
Tam usłyszemy się ponownie.

Mąki i kasze

Zatrzymaj się przed modelem wiatraka.
Możesz go uruchomić.
Wciśnij przycisk umieszczony na metalowej poręczy
przed Tobą.
Śmigło wiatraka zacznie się kręcić.

Jeszcze 100 lat temu na wsi było dużo wiatraków.
Wiatraki napędzane były wiatrem.
Wiatraki produkowały mąki i kasze.
Dzięki wiatrakom ludzie mieli mąkę na chleb.

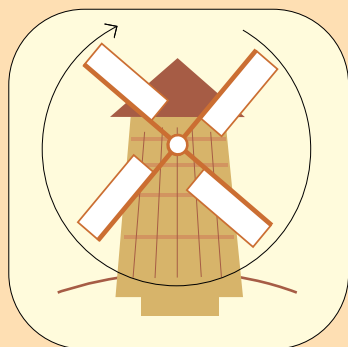
Wiatrak zbudowany był z drewna sosnowego lub
dębowego.
Wiatrak miał nawet 15 metrów wysokości.
W środku wiatraka są 4 piętra.
W wiatraku najniżej znajduje się magazyn na mąkę.
Wyżej mieści się mechanizm wiatraka.
Najważniejsze są kamienne koła młyńskie.
Kamienne koła młyńskie ułożone są jedno na drugim.

Na zewnątrz wiatraka największe są skrzydła, zwane
śmigłami.
Kiedy wieje wiatr, śmigła zaczynają się obracać.
Ruch śmigieł napędza kamienne koła młyńskie.
Kamienne koła młyńskie obracają się i mielą ziarna
zboża na mąkę.

Pierwsze wiatraki powstały na zachodzie Europy
prawie 1000 lat temu.

Jak wcześniej ludzie mielili zboże, kiedy nie było
wiatraków?

Ludzie mielili mąkę na żarnach.
Spójrz na lewo od wiatraka. To żarna.

Najstarsze żarna składały się z dwóch kamieni.
Do zagłębienia w większym kamieniu ludzie
wsypywali ziarno.
Ziarno następnie rozcierali za pomocą mniejszego
kamienia.

Z czasem żarna były coraz lepsze.
Dalej stoją żarna używane na wsi jeszcze 100 lat
temu.
Dwa okrągłe kamienie umieszczone są w drewnianej
skrzynce.
Dolny kamień jest nieruchomy.
Górny kamień obraca się za pomocą drewnianego
uchwyty.
Do otworu w górnym kamieniu wysypuje się ziarenka
zboża.
Zboże wpada pomiędzy dwa kamienie.
Ruch górnego kamienia rozciera zboże na mąkę.

Spójrzmy jeszcze na drewniane naczynia obok żaren.
To ręczne stępy do kaszy.
Stępy służą do rozdrabniania ziaren zbóż na kaszę.
Trzeba wsypać do środka stępy ziarna pszenicy, gryki,
jęczmienia lub prosa.
Następnie ziarna należy ubijać grubym drewnianym
kijem.
W ten sposób uzyskamy różne rodzaje kaszy, na
przykład pęczak, kaszę gryczaną, jęczmienną lub
jaglaną.

Przejdź dalej za ściankę.
Zobaczysz teraz, jak z mąki piecze się chleb.

Piekarnictwo

Na ścianie po lewej stronie wiszą drewniane
naczynia.
Naczynia takie służyły ludziom na wsi do wyrabiania
ciasta na chleb.

Gospodynie nazywały te naczynia nieckami.
Niecki znajdowały się w każdej wiejskiej chacie.

Po prawej stronie stoją duże metalowe wanny.
Wanny służyły do wyrabiania ciasta na chleb
w piekarni.

Zatrzymaj się przy okrągłym stole.
Wszystkie naczynia na stole służą do wyrobu chleba.
Chleb jest podstawą naszego wyżywienia.
Do zrobienia ciasta na chleb gospodyni potrzebowała
mąki, wody i soli.

Aby ciasto wyrosło, gospodyni dodawała zaczyn.
Zaczyn to kawałek ciasta z poprzedniego wypieku.
Ciasto rośło w ciepłym miejscu, najlepiej blisko pieca.
Kiedy ciasto wyrosło, wkładano je do koszyczków
o kształcie bochenka chleba.
Koszyczki takie leżą na stole przed Tobą.

Ostatnim etapem było pieczenie chleba w piecu
chlebowym.
Wiejskie piece do wypieku chleba możesz zobaczyć
po wyjściu z budynku.
W rogu pomieszczenia znajduje się duży piec
z piekarni.
W takim piecu można upiec więcej bochenków
chleba.

W piekarni chleb pieką piekarze.
Praca w piekarni odbywa się głównie w nocy.
Rano chleb jest upieczony i gotowy do zjedzenia.
Dzisiaj piekarnie zasilane są energią elektryczną.
Piekarzom w pracy pomagają maszyny.

Po obejrzeniu pieca przejdź za ściankę z kolorową
szybą.

Cukrownictwo

Idź prosto.

Zatrzymaj się dopiero za ścianką z białych cegieł.

Stań przy wysokich czarnych słupach z metalu.

Na lewo od słupów wiszą kolorowe plakaty.

Na plakacie widać hasło reklamowe CUKIER KRZEPI.

Krzepi oznacza, że dodaje sił i wzmacnia.

Wszystkie plakaty mają około 100 lat.

Dawniej cukier był bardzo drogi.

Aby ludzie kupowali drogi cukier, powstawały reklamy.

Hasło reklamowe CUKIER KRZEPI wymyślił popularny pisarz Melchior Wańkowicz.

Pisarz dostał za to hasło bardzo wysokie wynagrodzenie.

Było to chyba najwyższe w dziejach wynagrodzenie za dwa słowa.

Na stole przed Tobą widać zaokrąglone u góry stożki. To formy na cukier.

Cukier powstał właśnie w takich formach.

Dzięki temu, gdy cukier był już gotowy, nadal miał taki kształt.

Cukier w kształcie stożka cukrownicy nazywali głową cukru.

Dawniej ludzie handlowali głowami cukru.

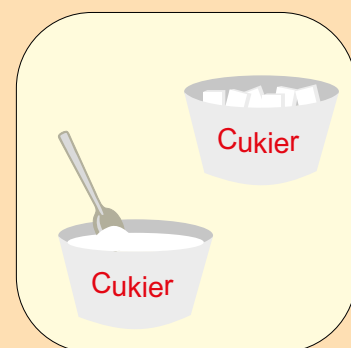
Do skruszenia twardych głów cukru potrzebny był młoteczek.

Dzisiaj można kupić cukier w postaci sypkiej lub w kostkach.

Przejdź teraz dalej i przyjrzyj się makiecie długiego budynku.

Ten budynek to stara cukrownia.

W takiej cukrowni dawno temu buraki cukrowe przetwarzano na cukier.

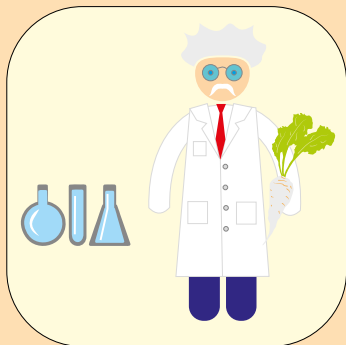

Historia cukru z buraka zaczyna się ponad 200 lat temu.

Wcześniej ludzie używali tylko cukru z trzciny cukrowej.

Cukier trzcinowy płynął statkiem z Ameryki Środkowej do Europy.

W roku 1806 francuski generał Bonaparte zatrzymał dostawy cukru trzcinowego do Europy.

Naukowcy w Europie szukali innej rośliny, która ma w sobie dużo cukru.

Okazało się, że jest to biały burak.

Białe buraki nazwane są cukrowymi ze względu na to, że mają w sobie dużo cukru.

Pierwsza cukrownia w Europie powstała w miejscowości Konary na Dolnym Śląsku.

Cukrownia w Konarach rozpoczęła pracę w 1802 roku.

Cukrownia produkowała cukier z buraków cukrowych.

Przejdź za makietą cukrowni na środek sali.

Zobaczysz różne maszyny do produkcji cukru.

Cukrownie buraczane z czasem przekształciły się w wielkie fabryki.

W tej sali możesz zobaczyć dwie makiety nowoczesnych cukrowni.

Po obejrzeniu makiet kieruj się w prawo.

Przejdź za ścianką z napisem CUKROWNICTWO BURACZANE.

Przejdź krótkim korytarzem do sali z napisem OLEJARSTWO.

Olejarstwo

Zatrzymaj się tutaj na chwilę.

Spójrzmy na gabloty z rysunkami roślin na ścianie po lewej stronie.

Te rośliny to len, konopie, rzepak, mak, słonecznik.
Są to rośliny oleiste, bo zawierają cenny olej.
Ich nasiona pokazane są w okrągłych pojemnikach.

Ludzie dawno temu nauczyli się wyciskać z nasion olej.

Olej potrzebny był ludziom nie tylko do jedzenia.

Olej służył też do oświetlania domów.

Do dzisiaj olej potrzebny jest do smarowania maszyn.

Obróć się i stań tyłem do gablot z rysunkami roślin.
Podejdź do największego urządzenia, po prawej stronie.

To olejarnia chłopska z terenu Podhala.

Olejarnia służyła do wyciskania oleju z nasion roślin oleistych.

Wyciskanie oleju nazywamy tłoczeniem.

W najgrubszej górnej belce znajduje się okrągły otwór.

Do otworu trafiały nasiona zmieszane z wodą.

Następnie nasiona trzeba przycisnąć wystającą częścią urządzenia.

Ta wystająca część urządzenia nazwana jest tłokiem.

Olej z nasion wypływał przez otwór u dołu belki.

Olej roślinny jest bardzo często używany w kuchni jako dodatek do smacznych sałatek.

Podejdź teraz do stojących obok maszyn pod napisem: OLEJARNIA MECHANICZNA.

Urządzenia te pracowały w olejarni w Lwówku Wielkopolskim.

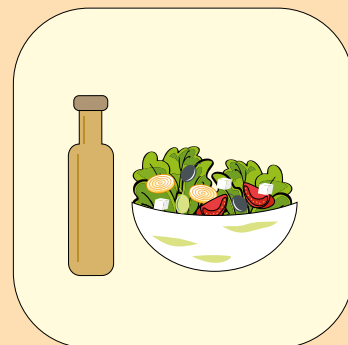
Olejarnia w Lwówku produkowała duże ilości oleju dla mieszkańców miasteczka.

Skieruj się teraz w prawo i przejdź dalej.

Po lewej stronie stoi stół z różnymi zadaniami.

Możesz je wykonać, jeśli chcesz.

W drewnianej skrzynce znajdują się małe koperty.

Obok skrzynki leży deseczka i młotek.

Wyjmij jedną kopertę ze skrzynki.

W kopercie są nasiona rośliny, z której otrzymujemy olej.

Przy pomocy młotka rozgnieć nasiona w zamkniętej w kopercie.

Po chwili koperta robi się tłusta.

To dlatego, że z nasion wyciekł olej.

Po wykonaniu zadania skręć za ściankę na następną wystawę.

Masło i sery

Jesteś na wystawie na temat produkcji mleka, masła i sera.

Spójrz najpierw na przedmioty pod ścianką po prawej stronie.

Przedmioty, na które patrzysz, pochodzą z gór.

To właśnie górale wytwarzają najsmakniejszy polski ser.

Ser góralski to oscypek.

Oscypek powstaje z mleka owiec.

Owce pasą się na górskich polanach, czyli halach.

Naczynia na wystawie służyły kiedyś do wyrobu oscypków.

Oscypki wkłada się do foremek z góralskimi wzorami.

Dzięki foremkom oscypki mają oryginalny kształt.

Obróć się teraz i spójrz na przedmioty po przeciwnej stronie.

Przedmioty na wystawie służą do produkcji masła i serów twarogowych.

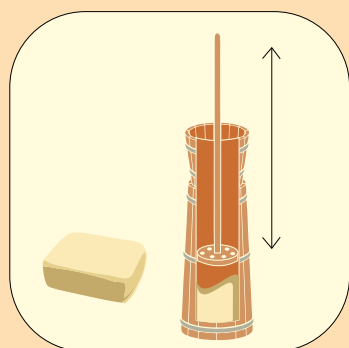
Pierwszy eksponat z lewej strony to drewniana maselnica.

Ludzie na wsi nazywali tę maselnicę kierzynką.

Maselnica służy do ubijania masła ze śmietanki.

Trzeba wlać do środka śmietankę.

Potem trzeba śmietankę ubijać energicznie długim tłuczkiem.

Podczas ubijania powstaną grudki masła.
W tej chwili w maselnicy nie ma śmietanki.
Jednak można poruszać tłuczkiem.
Maselnica oznaczona jest piktogramem z ręką, to
znaczy, że możesz jej dotykać.

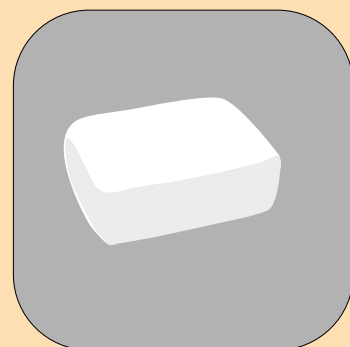
Nasz kraj znany jest na świecie z białych serów
twarogowych.
W Europie Zachodniej ludzie nazywają białe sery
polskimi.
Do zrobienia białego sera potrzebne jest kwaśne
mleko.
Mleko kwaśnieje, gdy długo stoi w ciepłym miejscu.
Aby powstał biały ser, kwaśne mleko trzeba
podgrzać.
Gdy mleko ostygnie, odlewa się płynną część, czyli
serwatkę.
Po odlaniu serwatki zostaje pyszny, świeży twaróg.

Obok masielnicy, po prawej stronie, stoją dwie
drewniane prasy.
Prasy służyły do wyciskania serwatki z białego sera.
Skrzynka z dziurkami to tak zwana sernica.
W sernicy suszył się biały ser.

Dalej stoją większe maselnice.
Można do nich wlać więcej mleka.
Większe maselnice wyglądają jak beczki.
Jest też maselnica przypominająca huśtawkę.
Maselnica podwieszona jest do sufitu i można ją
kołysać.

Przejdź teraz dalej i zatrzymaj się przed wystawą
z dużym napisem MLECZARSTWO.

Ludzie znają mleko od bardzo dawna.
Jednak dopiero 150 lat temu rozwinął się przemysł
mleczarski.

Przemysł mleczarski polega na przerabianiu mleka w różne produkty mleczne.

Produkty mleczne to masło, jogurty i sery.

Przemysł mleczarski rozwinął się dzięki wynalezieniu wirówki do mleka.

Wirówka do mleka stoi po prawej stronie wystawy.

Przyjrzyj się jej dokładnie.

Wirówka jest metalowa.

Wirówka składa się z dużej misy i korbki do kręcenia.

Z misy wystają dwie rurki.

Jak działa wirówka?

Do misy wirówki trzeba wlać mleko.

Potem należy zakręcić korbką.

Mleko zaczyna krążyć w misie.

Podczas ruchu tłusta śmietanka oddziela się od mleka.

Śmietanka wypływa z wirówki jedną rurką.

Chude mleko wypływa z wirówki drugą rurką.

Wirówkę do mleka wymyślił w 1879 roku szwedzki inżynier Karol de Laval.

Dzięki wirówce mamy dzisiaj wiele produktów z mleka.

Przejdź teraz w stronę zawieszonego na ścianie monitora.

Skręć w prawo i przez drzwi wyjdź na zewnątrz.

Przed budynkiem skręć w lewo i idź w stronę małych domków ze spadzistymi dachami.

Te domki to wiejskie piece chlebowe.

W takim piecu ludzie na wsi piekli chleb.

Wróć teraz do głównej alejki.

Po lewej stronie między drzewami stoją ule.

Skręć w pierwszą alejkę w lewo.

Ule

Ul to zazwyczaj drewniana konstrukcja, która służy do hodowli pszczół.

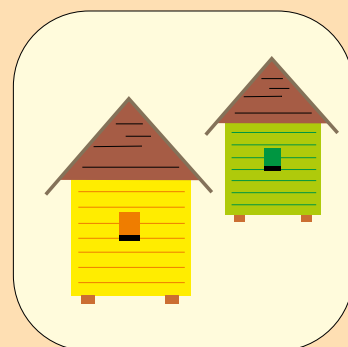
W ulu żyją pszczoły i produkują miód.

Idź prosto, a następnie skręć w pierwszą alejkę po lewej.

Z każdej strony widzisz ule.

Najczęściej ule przypominają małe, drewniane domki. Są też ule, które mają kształt ludzi lub zwierząt. Najstarsze ule powstawały w pniach ściętych drzew. Takie ule wyglądają jak kłoda drewna.

Idź prosto w stronę drewnianego budynku.

Pszczelarstwo

Aleja pomiędzy ulami prowadzi do drewnianego budynku.

Wejdź do środka i zatrzymaj się blisko wejścia.

Dzikie pszczoły żyły w puszczy.

Puszcza to bardzo stary gęsty las.

Pszczoły mieszkaly w dziuplach drzew.

Pszczoły brały pokarm z kwiatów leśnych.

Leśnymi pszczołami opiekowali się bartnicy.

Bartnicy w zamian za opiekę dostawali od pszczół pyszny, słodki miód.

Bartnicy przygotowywali pszczołom miejsce do zamieszkania wysoko w drzewach.

Miejsca dla pszczół wydrążone w drzewach bartnicy nazywali barciami.

W barciach pszczoły czuły się bezpiecznie.

Na środku pomieszczenia bartnik wspina się na starą sosnę do barci.

Bartnik wchodzi na drzewo przy pomocy grubego sznura zwanego leziwem.

Wejście do barci zamyka deseczka nazywana śniotem. Śniot chronił pszczoły przed brzydką pogodą, ptakami i zwierzętami. Przy barci wisi też kłoda drzewa, czyli samobitnia. Samobitnia uderzała niedźwiedzia, gdy próbował ukraść miód.

Obróć się teraz i spójrz na tablicę z tajemniczymi symbolami po prawej stronie drzwi. To znaki bartne.

Bartnicy oznaczali znakami część lasu, w której opiekowali się pszczołami. Znaki zostawiali na drzewach z barciami. Z oznakowanego drzewa nikt nie mógł zabrać miodu. Złodzieje miodu byli surowo karani.

W pomieszczeniu znajdują się różne narzędzia używane przez bartników.

Podejdź pod napis: PASIECZNICTWO. Z czasem człowiek zaczął budować ule.

Kilka uli tworzy pasiekę.

Na dużym rysunku możesz zobaczyć, jak wyglądała pasieka około 500 lat temu.

Ule stały najczęściej przy domu lub na leśnej polanie.

Teraz znajdź w pomieszczeniu ul, który przypomina wiklinowy koszyk.

To tak zwana kószka.

Z boku kószki znajduje się otwór dla pszczół.

Po prawej stronie kószki stoi zielony ul.

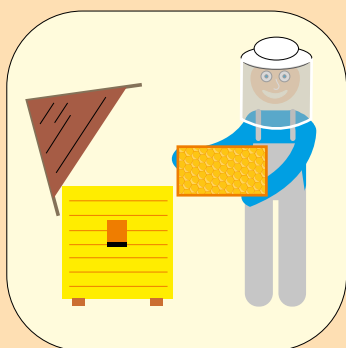
Ul ma kształt skrzyni.

W środku ula znajdują się ruchome ramki, które można wyjmować.

Na ramkach pszczoły budują plastry miodu.

Dzisiaj w pasiekach są takie właśnie ule skrzynkowe.

Pszczołami w pasiekach zajmują się pszczelarze.

Teraz wyjdź na zewnątrz budynku i wróć na ścieżkę pomiędzy ulami.

Na końcu ścieżki skręć w lewo, w stronę zielonego budynku z toaletami.

Po jego drugiej stronie jest wejście oznaczone numerem 7.

Wejdź do budynku.

Melioracja

Jesteś na wystawie na temat melioracji.

Melioracja to nawadnianie i odwadnianie terenów rolniczych.

Dzięki odpowiedniej ilości wody w ziemi rośliny lepiej rosną.

Rozejrzyj się po wystawie.

Możesz zobaczyć tutaj różne rurki do nawadniania ziemi – plastikowe, ceramiczne i betonowe.

Jest też rura z długiego pnia drzewa.

Rura ma prawie 200 lat.

Największym eksponatem na wystawie jest drewniana przepompownia wody.

Przepompownia to kilka urządzeń do usuwania nadmiaru wody z terenów podmokłych.

Przepompownia napędzana była ręcznie.

Po obejrzeniu wystawy przejdź dalej.

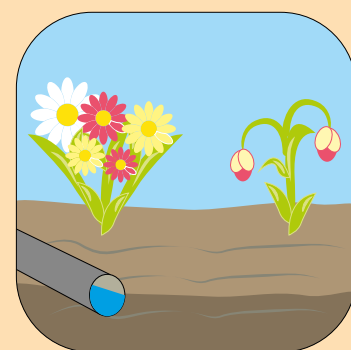
Ochrona roślin

Teraz dowiesz się, co trzeba zrobić, aby uzyskać zdrowe rośliny i wysokie plony.

Spójrz na prawo na ptaki z polskich łąk, pól i lasów.

Ptaki pomagają człowiekowi w walce ze szkodnikami roślin.

Szkodnikami roślin są owady i gryzonie, które niszczą uprawy.

Gryzonie to rodzaj zwierząt z ostrymi przednimi zębami, jak na przykład mysz.

Ptaki zjadają owady i gryzonie.

Sikorki uwielbiają polować na szkodliwe owady.

Prysmakiem bocianów są myszy polne.

Ptaki jednak nie zawsze dają sobie radę ze szkodnikami.

Pomagają im maszyny do chemicznych oprysków i opylania pól.

Chemiczne substancje odstraszają owady i gryzonie.

Dzięki temu szkodniki nie zbliżają się do uprawianych zbóż i warzyw.

Są też maszyny do rozwożenia po polu nawozów.

Nawozy użyźniają ziemię i przyspieszają wzrost roślin.

Nawozy mogą być sztuczne i naturalne.

W okrągłych przezroczystych pojemnikach znajdują się nawozy sztuczne.

Nawozy naturalne to odchody zwierząt, na przykład gnojówka.

Nawozy naturalne są zdrowsze dla ludzi.

Po obejrzeniu wystawy o nawozach przejdź do następnego pomieszczenia.

Radło i pług

Zatrzymaj się przy wejściu do sali z kolekcją narzędzi i maszyn rolniczych.

Spójrz na dwa największe eksponaty.

Stoją tuż przed Tobą.

To czerwony, metalowy pług.

Drugi eksponat przypomina armatę z wielkimi kołami.

Jednak to nie armata, tylko radło.

Radło pomiędzy kołami ma ostrze z metalu zwane radlicą.

Radło i pług to narzędzia wykorzystywane do orania pola.

Przypominam, że oranie polega na spulchnianiu ziemi.

Dopiero po zaoraniu pola można siać zboże lub sadzić inne rośliny.

Na wystawie możesz zobaczyć jeszcze inne narzędzia do uprawy ziemi.

Są tu różne rodzaje pługów, brony i siewniki. Podobne narzędzia oglądaliśmy na początku wycieczki.

Po obejrzeniu wystawy wyjdź z budynku.

W tym celu wróć do drzwi tą samą drogą przez wystawy o nawożeniu i ochronie roślin i melioracji.

Na zewnątrz przejdź do budynku z numerem 9 naprzeciwko.

Ogrodnictwo

Wystawa, na której jesteś, opowiada o ogrodnictwie.

Po lewej stronie możesz zobaczyć różne ogrody.

Pierwszy to ogród na wsi.

Kobieta pracuje w przydomowym ogródku.

Jest późne lato lub wczesna jesień.

Pogoda jest słoneczna.

Na jabłoni dojrzały już owoce.

Na grządce rosną warzywa.

Przy płocie stoi drewniane narzędzie – radło.

Są też łopata, widły, grabie i brona z drewnianymi zębami.

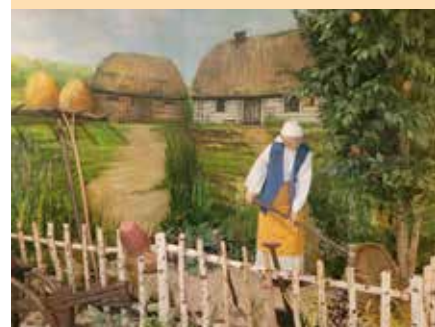
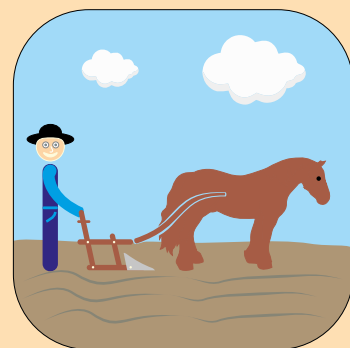
O drugi ogród dbają zakonnicy przy klasztorze.

Na środku ogrodu znajduje się studnia.

Obok studni przysiadł zakonnik.

W ogrodzie rosną kwiaty, na przykład róże.

Zakonnicy uprawiają też zioła lecznicze.

Zakonnicy leczą swoimi ziołami ludzi.
Ludzie przychodzą do zakonników po zioła, gdy są chorzy.

Trzeci elegancki ogród znajduje się przy pałacu.
O ogród przy pałacu dbają ogrodnicy.
Sadzą drzewa, krzewy i kwiaty.
Rośliny w takim ogrodzie tworzą kolorowe dywany.
Pomiędzy roślinami znajdują się rzeźby i fontanny.
Można też odpocząć od letniego upału w altanie ogrodowej.

Po obejrzeniu ogrodów wyjdź z budynku.
Za drzwiami skręć w lewo do budynku z numerem 10.

Hodowla roślin

Z dawnych ogrodów przenosimy się na nowoczesną wystawę o roślinach uprawianych na polach.

W przezroczystych pojemnikach możesz zobaczyć rośliny uprawiane przez rolników.

Są to różne odmiany ziemniaków, buraków cukrowych i zbóż.

W pomieszczeniu znajduje się stół z piktogramem ręki.

Oznacza to, że możesz dotknąć przedmiotów na stole.

Na stole znajdują się kopie warzyw: od lewej dynia, dalej burak cukrowy, pietruszka i kukurydza.

Jest też urządzenie do wydobywania ziarenek kukurydzy.

Po obejrzeniu wystawy przejdź do niewielkiego pomieszczenia po prawej stronie.

Paszoznawstwo

Rolnicy hodują zwierzęta, aby uzyskać mleko, mięso, jajka, wełnę na ubrania.

Rolnicy muszą zapewnić zwierzętom odpowiedni pokarm.

Na ścianie w przeźroczystych pojemnikach możesz zobaczyć różne rodzaje pasz dla zwierząt.

Pasza to karma dla zwierząt, które hoduje się w gospodarstwie.

Na środku sali znajduje się duża maszyna.

To sieczkarnia ręczna do cięcia siana lub słomy.

Dzięki sieczkarni powstawała pasza dla zwierząt zwana sieczką.

Przejdź do następnego pomieszczenia, czyli gabinetu weterynaryjnego.

Weterynaria

Czasami zdarza się, że zwierzęta chorują.

W takich sytuacjach pomaga im weterynarz.

Zwierzęta cierpią na inne choroby niż ludzie.

Spójrz na stół, na którym leży świnia.

Świnia czeka na pomiar temperatury.

Zwierzęta czasami łamią nogi.

Zauważ, że owieczka ma nogę w gipsie

Za kilkanaście dni powinna być już zdrowa.

Przejdź do sąsiedniego pomieszczenia.

Rentgen

Jesteś w dawnej pracowni rentgenowskiej.

Znajdują się tutaj aparaty do prześwietleń.

Aparaty wyprodukowała znana firma Siemens.

Ta młoda krowa ma właśnie robione zdjęcie.

Na ścianie po prawej stronie możesz zobaczyć oryginalne zdjęcia rentgenowskie. Widać na nich kości zwierząt, złamania, zwyrodnienia stawów.

Znajdź duże jasne koło na jednym ze zdjęć. To moneta w żołądku psa. Pies pomylił monetę z jedzeniem. Zdarza się to dość często.

Przejdź do następnego pomieszczenia.

Żubroń

Zejdź z pochylni i zatrzymaj się przy ogromnym zwierzęciu na środku sali. To zwierzę nazywa się żubroń.

Żubroń jest mieszańcem międzygatunkowym. Oznacza to, że matka żubronia była żubrzącą, a ojcem był byk.

Żubroń stoi na wadze do ważenia zwierząt.

Żubronie ważyły nawet do 1200 kg.

Hodowcy chcieli stworzyć zwierzę, które będzie miało dużo mięsa.

Rzeczywiście żubronie są duże, ale niestety bardzo agresywne.

Dlatego żubroni nikt nie hoduje na mięso.

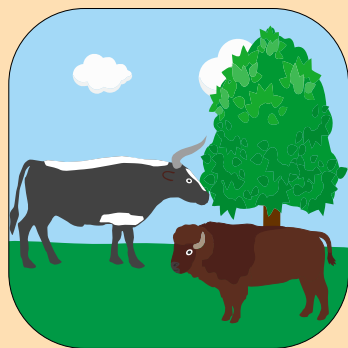
Podejdź teraz do stolika z piktogramem ręki.

Piktogram oznacza, że przedmiotów na stoliku można dotykać.

Znajdziesz tu kolczyki z numerami dla bydła.

Bydło to na przykład krowa, byk albo właśnie żubroń. Kolczyk z numerem jest czymś w rodzaju dowodu osobistego dla zwierząt.

Przejdź do następnej sali.

Chów zwierząt

W tej sali możesz zobaczyć różne zwierzęta.

Na początku zatrzymaj się przed stajnią.

W stajni stoi piękny siwy koń.

To ogier o imieniu Comet.

Ogier to samiec konia.

Cornet urodził się w Stadninie Koni Nowy Dwór w 1953 roku.

Życie Corneta było krótkie, ale intensywne.

Cornet był rasowym koniem wyścigowym.

Takich koni nie znajdziesz w gospodarstwie wiejskim.

Cornet nie nadawał się do pracy w rolnictwie.

Przejdź dalej na prawo.

Na pewno spotkasz zwierzęta wiejskie.

Zajrzyj teraz do obory w rogu po prawej stronie.

Stoją tu krowa i cielę rasy czerwonej polskiej.

Zwierzęta są koloru brązowego, pomimo że rasa nazywa się czerwona.

Dalej po prawej stronie znajduje się kurnik.

W kurniku kury mają grzędę.

Grzęda to półka, na której siedzi kura.

Na grzędzie kura odpoczywa, znosi i wysiaduje jaja.

Obok kurnika jest chlew.

W chlewie mieszka świnia rasy Hampshire.

Rasa świń o nazwie Hampshire pochodzi ze Stanów Zjednoczonych.

Sąsiadami świni z prawej strony są 3 owce i jeden baran.

Baran, czyli samiec owcy, wyróżnia się rogami.

Baran to owca rasy merynos.

Owce merynosy dają bardzo dobrą wełnę.

Pozostałe owce reprezentują rasę wielkopolską.

Spójrz teraz na świnię w rogu po prawej stronie.

Świnię należą do rasy złotnickiej białej.

Tę rasę świń wyhodowali naukowcy z Rolniczego Zakładu Doświadczalnego w Złotnikach koło Poznania. Świnia złotnicka dobrze znosi polski klimat i zadowolona jest z każdego jedzenia.

Na koniec przyjrzyj się czarno-białej krowie. Krowa stoi przed wyjściem z sali. Krowa ma na imię Adeldeadema. Adeldeadema była rekordzistką w produkcji mleka. W 1957 roku dała 7 tysięcy litrów mleka. Wtedy było to wielkie osiągnięcie. Obecnie krowy dają 2 razy więcej mleka.

Przejdź teraz do następnej sali.

Rozmnażanie zwierząt

Jesteś teraz w sali na temat rozmnażania się zwierząt.

W normalnych warunkach to kura wysiaduje jaja. Tak jak kura w dużym słomianym koszu przy wejściu do sali.

Człowiek wymyślił urządzenie, które może zastąpić kurę w wysiadywaniu jaj.

Jest to elektryczny inkubator.

Inkubator, który znajduje się w tym pomieszczeniu wygląda jak biała, drewniana szafa.

W inkubatorze wykluwają się pisklęta z jaj.

W inkubatorze jaja są ogrzewane i regularnie obracane.

Inkubator jest bardzo stary. Ma prawie 100 lat.

Jeszcze starsze inkubatory stoją w rogu sali po lewej. Inkubatory przypominają szafki nocne na czterech nogach.

Inkubatory zasilane są naftą, podobnie jak stare lampy naftowe.

Nafta to substancja, która kiedyś służyła jako paliwo do ogrzewania, oświetlania i napędzania maszyn.

Pod łbem byka stoi stolik dotykowy oznaczony piktogramem z ręką.
Na stoliku znajdują się przedmioty, których można dotknąć.

Są to przyrządy do sztucznego zapładniania zwierząt.

Przejdźmy do następnej sali.

Do usłyszenia.

Technika zbioru

W tej sali znajduje się wystawa o zbieraniu plonów.

Dojrzałe kłosa zboża ścina się latem podczas żniw.
Dawniej rolnik ścinał zboże ręczną kosą lub sierpem.
Była to bardzo ciężka praca.

Kolekcję kos i sierpów obejrzyj na ścianie
naprzeciwko wejścia.

Pierwsze narzędzia od prawej strony to sierpy.
Wszystkie sierpy mają krótki uchwyt i mocno wygięte,
zaokrąglone ostrze.

To doskonałe narzędzia do ścinania samych kłosów.

Od sierpa pochodzi nazwa miesiąca – sierpień.

Sierpień to miesiąc żniw.

Podczas żniw rolnicy używali sierpów.

Z czasem rolnicy zaczęli używać kos.

Kosy są większe od sierpów.

Ścinanie zboża kosą jest szybsze.

Tymczasem w innych częściach świata na polach
pracowały już maszyny.

Obróć się i spójrz na pierwszą maszynę od lewej
strony.

Przed Tobą model maszyny McCormicka.

Jest to maszyna do ścinania zboża nazywana żniwiarką.

Żniwiarkę skonstruował prawie 200 lat temu

Amerykanin Cyrus McCormick.

Maszyna była ciągnięta po polu przez konie.

Żniwiarka sama ścinała zboże.

Za żniwiarką szli ludzie, którzy zbierali zboże i układali w snopki.

Podejdź teraz w prawo.

Maszyna w narożniku sali to snopowiązałka.

Snopowiązałka nie tylko ścinała zboże, ale również sama wiązała je w snopki.

Dzięki temu praca podczas żniw była łatwiejsza i szybsza.

Snopowiązałkę wymyślił również Cyrus McCormick.

Zejdź teraz po pochylni do następnej sali z maszynami rolniczymi.

Maszyny rolnicze

Podejdź do dużego zielonego pojazdu.

Pojazd stoi przy ścianie naprzeciw wejścia do sali.

Jest to pierwszy kombajn zbożowy używany w naszym kraju.

Kombajn sam kosił, młócił i czyścił zboże.

Młócenie zboża polega na oddzieleniu ziarenek od kłosów.

Fabryka w Płocku produkowała takie kombajny od 1954 roku.

Dzięki kombajnom praca rolników podczas żniw stała się dużo łatwiejsza.

Rolnik siedział i kierował kombajnem.

Kombajn pracował za rolnika.

Niestety kombajny pracowały tylko w dużych państwowych gospodarstwach rolnych.

Większość rolników pracowała bez pomocy maszyn.

Obróć się teraz i stań tyłem do kombajnu.

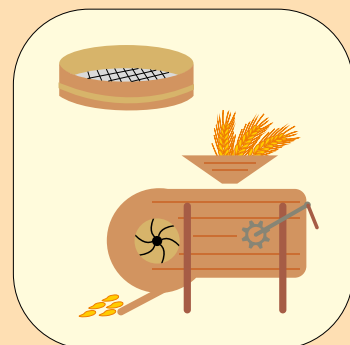
Spójrz na ścianę po prawej stronie.

Na ścianie wiszą kije.

Dwa kije połączone rzemieniem to cep.

Cep służy rolnikowi jako narzędzie do młócenia zboża.
Po żniwach rolnik młócił zebrane zboże cepem.
Młócenie polega na uderzaniu cepem w zboże.
W ten sposób z kłosów zboża wydobywa się ziarenka.

Wymłócone ziarno trzeba oczyścić.
Spójrz teraz na urządzenia ustawione pod ścianą
z cepami.
To wialnie i młynki do czyszczenia zboża.
Urządzenia oczyszczają ziarna z kłosów i plew.
Plewa to osłonka, w której znajduje się ziarno zboża.

Na środku pomieszczenia stoi czarna lokomobila.
Lokomobila połączona jest z zieloną, drewnianą
maszyną.
Ta maszyna to młocarnia.
Młocarnia jednocześnie młóci i czyści zboże.
Młocarnia napędzana jest silnikiem parowym
lokomobili.

Przejdź teraz za lokomobilę.
Zatrzymaj się przy pomniku niezwykłego człowieka
Hipolita Cegielskiego.
Cegielski kierował się w życiu zasadą, że praca
wszystko przewyższa.
Hipolit Cegielski najpierw był nauczycielem języka
polskiego.
Potem mężczyzna prowadził sklep z narzędziami
rolniczymi.
Aż w końcu Cegielski otworzył fabrykę narzędzi
i maszyn rolniczych.
Wyroby fabryki były bardzo dobre jakościowo.
Rolnicy chętnie kupowali maszyny z fabryki Hipolita
Cegielskiego.
Dzięki fabryce Cegielskiego polskie rolnictwo było
nowoczesne.
Z fabryki Cegielskiego pochodzą lokomobila
z młocarnią, które stoją obok pomnika.

W pawilonie możesz zobaczyć jeszcze maszyny do zbierania ziemniaków i buraków na polu.

Po obejrzeniu maszyn wyjdź z pawilonu drzwiami w rogu pomieszczenia.

Na zewnątrz skręć w lewo i wejdź do budynku z numerem 13.

Transport

Wystawa opowiada o tym, jak ludzie kiedyś przemieszczali się z miejsca na miejsce. Pokazane są tutaj środki transportu, na przykład łódzie, wozy i sanie.

Trzeba pamiętać o tym, że dawniej nie było samochodów.

Na początek podejdź do drewnianych łodzi po prawej stronie drzwi wejściowych.

Mniejsza łódź to tak zwana dłubanka.

Łódź wykonana jest z jednego pnia drzewa.

Łódzie były kiedyś bardzo popularne.

Podróż łodzią była szybsza i mniej męcząca niż łądem.

Lepiej płynąć niż iść piechotą.

Teraz obróć się i spójrz na drewniane koła, które wiszą przy ścianie.

Największym wynalazkiem człowieka było koło.

Koło zostało wynalezione około 5 i pół tysiąca lat temu.

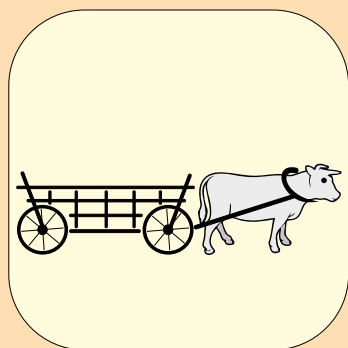
Kiedyś koła były tylko drewniane.

Potem ludzie na koła zakładali metalowe obręcze.

Ludzie zaczęli przewozić różne towary taczka, wózkiem lub wozem.

Dzisiaj koła są metalowe z gumowymi oponami.

W pawilonie możesz zobaczyć pojazdy na kołach i sanie.

Zwiedzanie zacznij od starego roweru z drewnianym siodełkiem.

Potem idź po żółtej linii na podłodze.

Linia poprowadzi Cię przez cały pawilon aż do wyjścia.

Po drodze znajdują się stoliczki z przedmiotami do dotykania.

Stoliczki oznaczone są piktogramem z ręką.

Zimą ludzie jeździli saniami.

Na wystawie stoją różne rodzaje sań.

Te największe to eleganckie sanie dworskie.

Tylko bogaci właściciele majątków ziemskich jeździli takimi saniami.

Sanie z ludźmi ciągnęły dwa konie.

Wypukłego obrazka z saniami możesz dotknąć na stoliku.

Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką.

Po obejrzeniu obrazka idź dalej wzdłuż żółtej linii.

Wóz krakowski służył do przewożenia ludzi i różnych towarów.

Wóz ma boki wyplatane z wikliny i ławeczkę.

Na ławeczce siadali ludzie.

Wóz mógł jeździć po terenie górzystym, ponieważ miał hamulec.

Wóz krakowski ciągnęły dwa konie.

Wypukłego obrazka z wozem krakowskim możesz dotknąć na stoliku.

Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką.

Po obejrzeniu obrazka idź dalej wzdłuż żółtej linii.

Bardzo podobny do wozu krakowskiego jest wóz góralski.

Ludzie podróżowali takim wozem w góry.

Wóz góralski ma nakrycie z tkaniny.

Pod nakryciem znajduje się wygodna ławeczka.

Nakrycie chroniło ludzi przed deszczem, wiatrem i słońcem.

Wypukłego obrazka z wozem góralskim możesz dotknąć na stoliku.

Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką.

Po obejrzeniu obrazka idź dalej wzdłuż żółtej linii.

Po prawej stronie przed Tobą stoi wóz z drewnianymi bokami.

Drewniane boki wozu tworzą skrzynię.

W skrzyni gospodarz przewoził na targ na przykład worki ze zbożem lub z ziemniakami, kury, gęsi, a nawet świnie.

Po obejrzeniu wozu idź dalej wzdłuż żółtej linii.

Podejdź do stolika z piktogramem ręki.

Na stoliku znajduje się skórzane chomąto.

Chomąto zakłada się zwierzętom na szyję, aby mogły ciągnąć wóz.

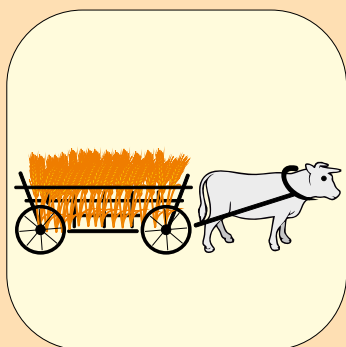
Po obejrzeniu chomąta idź dalej wzdłuż żółtej linii.

Dalej stoją wozy do przewozu zboża lub siana.

Ich boki zrobione są z drewnianych szczebelków i przypominają drabinę.

Takie wozy nazywamy drabiniastymi lub żniwnymi.

Po obejrzeniu wozów idź dalej wzdłuż żółtej linii.

Przed tobą dwa stoliki z piktogramem ręki.

Na stolikach stoją modele wozów.

Możesz ich dotknąć.

Po obejrzeniu modeli wozów idź wzdłuż żółtej linii.

Zwróć uwagę na wóz skrzyniowy z drewnianymi bokami.

Wóz był zbudowany w Szreniawie około 100 lat temu.

Wozem gospodarz przewoził buraki.

Z boku wóz ma małe drzwiczki.

Tymi drzwiczkami buraki wpadały prosto do piwnicy.

Załadowany burakami wóz był bardzo ciężki.

Do ciągnięcia wozu potrzebnych było nawet 6 koni.

Po obejrzeniu wozu idź dalej wzdłuż żółtej linii.

Po lewej stronie stoi wóz rzeźnicki.
Wóz rzeźnicki służył do przewożenia mięsa.
Mięso gospodarz wkładał do drewnianej skrzyni wozu.
Skrzynia w środku jest metalowa i zamyka się od góry.

Za wozem rzeźnickim stoi wóz zwany handlarką.
W handlarce chłopi przewozili żywe zwierzęta na targ.
Wypukłego obrazka z handlarką możesz dotknąć na stoliku.

Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką.
Po obejrzeniu obrazka idź dalej wzdłuż żółtej linii.

Z lewej strony na stoliku stoją dwa metalowe pojemniki do mleka.
Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką, co znaczy, że pojemników można dotykać.

Takie pojemniki z mlekiem przewoził wóz zwany mleczką.

Mleczarka stoi przed Tobą.

Bardzo ciekawym pojazdem jest czerwono-czarny wóz z pompą strażacką.

To oczywiście wóz do gaszenia pożarów.

Gdy wóz pędził do pożaru, ciągnęły go 4 konie.

Czasami koni było nawet 6.

Na wozie strażackim zamontowany jest dzwonek.

Podczas pożaru głośno rozlegał się dźwięk dzwonka.

Dalej na wystawie stoją 2 beczkowsy.

Beczka na wozie służyła do transportu wody.

Woda potrzebna była na polu do napędu silnika parowego lokomobili.

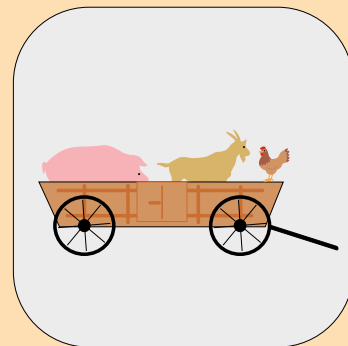
Lokomobilę widzieliśmy już przy wejściu do muzeum i w poprzednim pawilonie.

Do beczkowsy wlewano także wywar z gorzelni.

W gorzelni produkowany jest alkohol.

Przy produkcji alkoholu powstaje wywar.

Wywar wraz z paszą zjadają zwierzęta.

Po obejrzeniu beczkowsów idź wzdłuż żółtej linii. Dalej, za następną ścianką, możesz zobaczyć dawne wózki i rowerki dziecięce.

Po obejrzeniu wystawy zawróć w stronę drzwi i wyjdź z budynku.

Przed budynkiem zatrzymaj się na chwilę.

Spójrz na piękny budynek przed Tobą.

To siedziba właścicieli majątku, zwana pałacem.

Pałac wybudował prawie 200 lat temu Niemiec Herman Bierbaum.

Około 100 lat temu pałac wraz z całym majątkiem odkupiła polska rodzina Glabiszów.

Po II wojnie światowej majątek stał się własnością państwa.

Pałac możesz zwiedzić po zakończeniu spaceru po muzeum.

Pójdź teraz w lewo i po kilku krokach skróć znów w lewo.

Szeroka alejka doprowadzi Cię na folwark.

Rządcówka

Idziemy na folwark.

Po prawej stronie mijasz budynek rządcówki.

W budynku rządcówki mieszkał i urzędował rządcą majątku.

Rządcą pomagał właścicielowi w prowadzeniu gospodarstwa.

Dziś w budynku mieszczą się biura muzeum.

W piwnicy budynku działa karczma.

W karczmie możesz odpocząć i zjeść tradycyjne dania wielkopolskie.

Gdy miniesz rządcówkę, zobaczysz dwa długie białe budynki.

Białe budynki to dawne obory.
Teraz w budynkach znajdują się wystawy.
Wejdź do budynku z numerem 15 i napisem
MUZEUM TARPANA.

Muzeum Tarpana

Zatrzymajmy się na początku głównej alejki, stojąc
tyłem do wejścia.
Po prawej stronie stoi duży samochód ciężarowy.
Po lewej stronie możesz zobaczyć popularne kiedyś
samochody osobowe marki Syrena.

Spójrz na czwarty samochód po lewej stronie
oznaczony tabliczką z napisem TARPAN.
Samochód ma otwierany tył i dach.
Do samochodu można załadować trzy metry
sześciennie ziemniaków albo ziarna.
Tarpanem można przewozić nawet krowę.
Wszystko z szybkością do 90 km na godzinę.
Tarpan to samochód na jaki czekała wieś.
Produkcją Tarpanów zajmowała się Fabryka
Samochodów Rolniczych w Poznaniu.
Pierwsze samochody powstały w 1973 roku.

Przyjrzyj się sylwetce samochodu Tarpan.
Model 233 Standard był uniwersalny dzięki
przesuwanej tylnej ścianie w kabinie.
To znaczy Tarpan mógł być osobowy lub towarowy.
Tarpanem mogły jechać 3 osoby i dużo towaru.
Tarpan mógł być też 7-osobowy po przesunięciu
tylnej ścianki do tyłu.
Tarpan był kiedyś bardzo droгим samochodem.
Najdroższy był Tarpan z zabudowaną skrzynią
ładunkową.
Z fabryki wyjeżdżał pod nazwą Kombi.

Podejdź teraz do pomarańczowego samochodu,
który stoi na podwyższeniu.

Z czasem konstruktorzy myśleli już o nowym, lepszym Tarpanie.

Postanowili wyprodukować nowego Tarpana wspólnie z firmą Fiat.

Włoscy inżynierowie zaprojektowali samochód o nazwie Tarpanola.

Przed Tobą stoi model Tarpanoli z gipsu.

Auto miało być nowoczesną wersją Tarpana.

Niestety kryzys gospodarczy sprawił, że produkcja Tarpanoli nigdy nie ruszyła.

Polscy inżynierowie sami musieli zaprojektować nowego Tarpana.

Żółty Tarpan 237 Standard z 1984 roku stoi na lewo od Tarpanoli.

Różni się od starszych Tarpnów lampami, lusterkami i klamkami.

Nowy Tarpan mógł też przewozić większe ładunki.

Stań teraz tak, aby tarpana mieć po swojej lewej stronie.

Przed Tobą po prawej stronie sali stoją kolejne Tarpany.

Podejdź do samochodu w kolorze ciemnozielonym. To Tarpan 239D.

Ta nazwa widnieje na jego drzwiach.

To jeden z ostatnich wyprodukowanych Tarpanów.

Ten Tarpan ma silnik wysokoprężny, czyli popularnego diesla.

Ostatni rolniczy Tarpan wyjechał z fabryki w 1995 roku.

Dalej zobaczysz Tarpany Honkery.

Tarpan Honker jest następcą rolniczego Tarpana.

Warszawscy i poznańscy inżynierowie zaprojektowali Tarpana Honkera dla wojska.

Wyjdź z budynku drzwiami, które znajdują się po przeciwnej stronie od wejścia.
Po wyjściu skieruj się w prawo i wejdź do sąsiedniego długiego budynku w kolorze białym.

Powozy

Znajdujesz się na wystawie powozów.
Powozy to eleganckie pojazdy ciągnięte przez konie.
Powozy używane były przez bogatych właścicieli ziemskich.
Najbliżej wejścia po lewej stronie znajduje się stolik oznaczony piktogramem z ręką.
Na stoliku możesz dotykać wypukłego obrazka bryczki.

Bryczka to najbardziej popularny polski pojazd do zaprzęgu konnego.
Bryczka stoi jako pierwsza z lewej strony.
Ta bryczka to tak zwana polówka.
Bryczką polówką właściciel lub zarządca dużego gospodarstwa objeżdżali swoje pola.

Dalej po prawej stronie stoi natomiast bryczka zwana parkowcem.
Bryczka parkowiec służyła bogatym ludziom do wyjeżdżania na spacer.
W bryczce siedzą pasażerowie w strojach z dawnych czasów.

Pojazd z płaskim dachem to tak zwany polowiec.
Polowiec służył do rozwożenia myśliwych na polowanie.
Polowiec zabierał do kilku osób.
Wiklinowy kosz z przodu przeznaczony był na laski lub parasole.
Z tyłu pojazdu znajduje się natomiast drabinka.
Na drabince można było przewozić upolowaną zwierzyne.

Kareta to powóz niezwykle elegancki z zamykaną kabiną dla pasażerów.

Na naszej wystawie znajduje się kilka karet. Żółta kareta przeznaczona jest dla dwóch osób i nazywa się coupé (kupe).

Jest to krótsza wersja pełnowymiarowej karety. Kareta ma otwierane okna, które można opuszczać. Obok po prawej stronie stoi większa czarna kareta. Taka kareta służyła jako taksówka.

Powozący siedział z przodu, chroniony niedużym daszkiem.

Wypukłego obrazka karety możesz dotknąć na stoliku. Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką. Po obejrzeniu obrazka idź dalej.

Po lewej stronie stoi piękna dorożka o nazwie Milord. Milordem wygodnie podróżowały dwie osoby. Milord miał rozkładaną budę na wypadek niepogody. Po obejrzeniu Milorda idź dalej.

Zatrzymaj się przy stoliku na końcu pawilonu. Stolik oznaczony jest piktogramem z ręką. To znaczy, że możesz dotknąć przedmiotów. Na stoliku znajdziesz lampę naftową. Takie lampy znajdują się przy każdej karecie. Na stoliku leży też bacik do powożenia. Po obejrzeniu lampy i bacika zawróć.

Czarny pojazd, z którego wysiada wytwornie ubrana młoda kobieta z dzieckiem, to Landolet. Landolet mieścił dwóch pasażerów. Z przodu znajduje się miejsce dla powożącego.

Podejdź do powozu, w którym siedzi arcybiskup. To angielski elegancki pojazd Victoria. Powóz ma miękką kanapę dla 2 osób i składaną budę.

Po obejrzeniu powozu skieruj się do drzwi. Po drodze obejrzyj pozostałe pojazdy na wystawie.

Po zakończeniu zwiedzania wyjdź na zewnątrz tymi samymi drzwiami.

Po wyjściu z wystawy zatrzymaj się na chwilę. Przed Tobą zabytkowe budynki z czerwonej cegły. Dawniej w tych budynkach przechowywano zboże i sprzęt rolniczy. Obecnie w budynkach mieszczą się różne wystawy. Można je zwiedzić samodzielnie po zakończeniu audiowycieczki.

Teraz pójść w lewo. Przejdź obok szerokiej bramy i znajdź drzwi z dużym numerem 19. Wejdź do budynku.

Agrolotnictwo

Przed tobą samolot CSS-13. Samolot ten w czasie wojny był nocnym bombowcem. To znaczy, że samolot w nocy zrzucał bomby. W samolocie znajdowały się miejsca dla dwóch lotników. Po wojnie samolot przystosowano do celów rolniczych.

Samolot ma pojemnik na chemikalia w miejscu dla drugiego pilota. Chemikalia wylatywały na zewnątrz poprzez czarne dysze pod kadłubem samolotu. Samolot rozpylał podczas lotu chemikalia nad polem. Chemikalia chroniły uprawy przed szkodnikami.

W Polsce po II wojnie światowej wiele samolotów służyło do celów rolniczych. Lotnictwo dla celów rolniczych nazwano agrolotnictwem. Polscy agrolotnicy byli najlepsi i latali na całym świecie.

Po obejrzeniu samolotu wyjdź na zewnątrz drzwiami naprzeciwko wejścia.
Tam zobaczysz inne samoloty rolnicze.

Samoloty

Obejrzyj samoloty rolnicze.
Zacznij od żółto-czarnego samolotu po prawej stronie.
Samolot nazywa się Gawron.

Obejrzyj duży samolot An-2 zwany Antkiem.
W agrolotnictwie Antek sprawdzał się nie tylko przy rozpylaniu chemikaliów.
Można było tym samolotem transportować sprzęt i bagaże do różnych krajów świata.

Poza samolotami w agrolotnictwie służyły też śmigłowce.
Jeden z nich Mi-2 możesz tutaj zobaczyć.
Ma po bokach pojemniki na płynne środki chemiczne.

Podejdź teraz do największego samolotu na wystawie.
To samolot o napędzie odrzutowym nazywany Belfegorem.
Samolot zaprojektowali inżynierowie radzieccy w latach 70. ubiegłego wieku.
Belfegor produkowany był w Polsce.
Niestety samolot miał więcej wad niż zalet.
Dlatego szybko zaprzestano produkcji tego samolotu.
Zostaw Belfegara i przyjrzyj się teraz dwóm ostatnim samolotom na wystawie.

Samolot w kolorze żółtym to Dromader.
Dromader, który stoi przed Tobą, służył do gaszenia pożarów lasów.
Za nim stoi biały samolot Kruk.
Kruk jest pierwszym polskim samolotem rolniczym.
Samolot powstał specjalnie do pracy w rolnictwie.

Po obejrzeniu samolotów wejdź do budynku z cegieł z wysokim kominem.
Ten budynek to gorzelnia.

Gorzelnia

Jesteś w budynku gorzelni.
W gorzelni produkowano spirytus.
Spirytus to najmocniejszy alkohol.
Ze spirytusu tworzy się alkohol do spożycia.
Spirytus nie nadaje się do picia.

Gorzelnię uruchomili właściciele majątku w Szreniawie.
Gorzelnia działała również po II wojnie światowej.

Zwiedzanie rozpoczynamy w pomieszczeniu z wysoką kolumną.

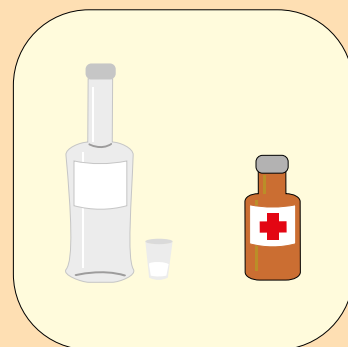
Podejdź do wysokiej kolumny z miedzi.
To tak zwany aparat odpędowy.
Tutaj spirytus odparowywał i wędrował ku górze.
Odparowana woda spływała w dół.
Na prawo od aparatu odpędowego stoi oryginalny silnik parowy.
Silnik napędzał wszystkie maszyny i urządzenia.
Cały proces produkcyjny był kontrolowany.

Spójrz na dwa urządzenia stojące przed oknem, bliżej wejścia.

Urządzenie w drewnianej budce służyło do kontrolowania jakości spirytusu.
Drugie urządzenie mierzyło ilość spirytusu.
Dostęp do urządzenia mieli tylko urzędnicy skarbowi.

Obecnie w gorzelni działa browar Szreniawa.
W browarze produkuje się Piwo Szreniawskie.

Wróć teraz na klatkę schodową.
Wejdź drewnianymi schodami na pierwsze piętro do pomieszczenia po lewej stronie.

Biuro

Jesteś w biurze kierownika gorzelni.

Pod ścianą stoi biurko.

Stąd kierownik mógł przez okienko obserwować, co się dzieje w gorzelni.

Na ścianie wisi godło państwowe.

W ubiegłym wieku orzeł na godle nie miał korony.

Po obejrzeniu biura przejdź do pomieszczeń po drugiej stronie korytarza.

Mieszkanie

Obok biura znajduje się mieszkanie kierownika gorzelni.

Mieszkanie składa się z dwóch pokoi i kuchni.

Tak wyglądały mieszkania w połowie 20. wieku.

Po obejrzeniu mieszkania zejść na dół i wyjść z gorzelni.

Na zewnątrz skręć w prawo.

Za chwilę za budynkiem gorzelni zobaczysz maszyny rolnicze pod dachem.

Maszyny rolnicze

Przed Tobą stare maszyny rolnicze.

To przede wszystkim lokomobile i ciągniki.

Możesz zobaczyć popularne polskie ciągniki o nazwie Ursus.

Po obejrzeniu maszyn, które Cię interesują, opuść wystawę maszyn rolniczych.

Przejdź prosto w stronę budynków z cegły.

Za budynkiem skręć w lewo i wyjdź na podwórze folwarku.

Podwórzec

Dotarliśmy na podwórkę gospodarstwa.
Skieruj się w stronę jasnego budynku po prawej stronie.
Usłyszymy się przed drzwiami z dużym numerem 26.

Kuźnia

Wejdź do pomieszczenia.
Jest to warsztat pracy kowala, czyli kuźnia.
Kowal robi różne potrzebne przedmioty z żelaza, na przykład podkowy dla konia.

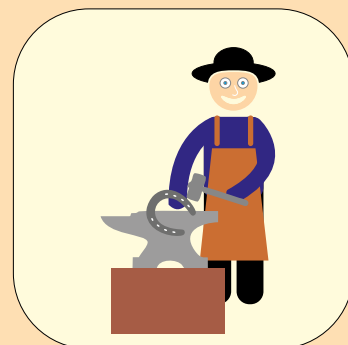
Na wprost widać duże kowadło.
Za kowadłem palenisko z miechem kowalskim po lewej stronie.
Miech kowalski służył do wdmuchiwania powietrza do paleniska.

Kowal był na wsi bardzo potrzebny.
Na ścianie po prawej stronie wiszą wyroby kowala.
To między innymi sierpy, łańcuchy oraz klucze i zamki do drzwi.
Dalej widać też podkowy.
W kuźni znajdują się też narzędzia pracy kowala.
Narzędzia to młoty, młotki i kleszcze.

Po wyjściu z kuźni przejdź w prawo, w stronę zadaszenia z maszynami.

Bizon

Tutaj możesz po raz ostatni przyjrzeć się maszynom rolniczym.
Zatrzymaj się przed drugim pojazdem z kolei.
Czerwony olbrzym to Bizon Gigant – największy polski kombajn zbożowy.
Kombajn nie jest już produkowany od ponad 30 lat.
Są jednak rolnicy, którzy używają Bizona do dzisiaj.

Kombajn ma silnik o bardzo dużej mocy.
Taki silnik pozwala na skoszenie 20 hektarów
pszenicy w ciągu jednego dnia.
20 hektarów to bardzo duży obszar.

Po obejrzeniu kombajnu idź dalej prosto.
Po drodze miniesz kolejne maszyny rolnicze.
Wejdź do budynku, którego drzwi oznaczone
są numerem 24.

Warsztat kołodzieja

Jesteś w warsztacie kołodzieja.
Tak nazywano osobę, która wytwarzała koła i wozy.

Spójrz na stół w pomieszczeniu z dwoma oknami.
Na stole widać niedokończone drewniane koło
i części do koła oraz narzędzia.

Po obejrzeniu warsztatu wyjdź z pomieszczenia.
W tym miejscu zachęcam do samodzielnego
odwiedzenia wybiegów dla zwierząt.
Zwierzęta znajdują się w budynku za warsztatem
kołodzieja i kowala.
Po wyjściu z warsztatu skreć w prawo i kieruj się
w stronę schodów.

Zwierzęta

Po drodze do budynku dla zwierząt zobaczysz
wybiegi dla kur, kaczek i gęsi.
Muzeum jest domem dla wielu zwierząt
gospodarskich, to znaczy takich, które hodują rolnicy.
Spotkasz tu krowy, konie, owce, kozy i króliki.

Tutaj kończy się nasz wspólny spacer po Muzeum.
Dziękuję Ci za uwagę i wytrwałość.
Jeśli masz ochotę, zapraszam Cię do wizyty
w szreniawskim pałacu.
Jeśli chcesz opuścić muzeum, wróć tą samą drogą.

